

Prof. dr hab. inż. arch. Tomasz Kozłowski
Katedra Projektowania Architektonicznego
Wydział Architektury
Politechnika Krakowska

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr inż. arch. Anny Jarugi-Rozdolskiej
pt. *Między eksperymentem a ideą: domy własne architektów modernistów*
opracowanej na Wydziale Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska
Politechniki Łódzkiej pod kierunkiem promotora, dr hab. nt. Artur Zaguła, prof. PŁ.

Recenzję opracowano na zlecenie Przewodniczącego Rady do spraw Stopni naukowych w dyscyplinie Inżynieria Lądowa, Geodezja, i Transport, Architektura i Urbanistyka Politechniki Łódzkiej prof. dr hab. inż. Dariusza Gawina, zlecenie D/28/2023/W6.

1. Opracowanie *Między eksperymentem a ideą: domy własne architektów modernistów* – to bardzo gruba książka, łącząca podobno trzy tomy. Składa się z sześciu części podzielonych na jednolicie ponumerowane rozdziały różnej objętości oraz *Streszczenia rozprawy*, *Bibliografię*, *Spis ilustracji* oraz *Załączniki*.

1. Wstęp (s. 13-30)

1.1. *Uzasadnienie wyboru tematu* (s. 13-15), 1.2. *Obszar badań* (s. 15), 1.3. *Stan badań* (s. 15-23), 1.4. *Metoda i technika badawcza* (s. 23-27), 1.5. *Struktura rozprawy* (s. 27-29), 1.6. *Tezy i cele pracy* (s. 30)

2. Między eksperymentem a ideą (s. 31-111). Składa się z podrozdziałów: 2.1. *Eksperyment* (s. 38-39), 2.1.1. *Eksperyment naukowy: Walter Gropius i Bauhaus* (s. 39-42), 2.1.1.1. *Haus am Horn* (s. 43-46), 2.1.2. *Eksperyment intuicyjny: Alvar Aalto* (s. 47-51), 2.1.2.1. *Villa Mairea* (s. 51-57), 2.2. *Idea* (s. 58-60), 2.2.1. *Le Corbusier: L'Esprit nouveau* (s. 61-66), 2.2.1.1. *Villa Savoy* (s. 66-70), 2.2.2. *De Stijl: De Nieuwe Beelding* (s. 71-75), 2.2.2.1. *Rietveld Schröderhuis* (s. 76-84), 2.3. *Między eksperymentem a ideą* (s. 85-89), 2.3.1. *Frank Lloyd Wright* (s. 90-94), 2.3.1.1. *Robie House* (s. 95-103), 2.4. *Eksperyment i idea w kontekście etyki zawodu architekta* (s. 104-108), 2.5. *Suplement* (s. 109-111).

3. Spektrum (s. 112-130), 3.1. *Teoria barw Wasyła Kandyńskiego* (s. 112-113), 3.2. *Spektrum* (s. 114), 3.2.1. *Walter Gropius* (s. 115), 3.2.2. *Alvar Aalto* (s. 116-118), 3.2.3. *Frank Lloyd Wright* (s. 118-120), 3.2.4. *Gerrit Rietveld* (s. 120-122), 3.2.5. *Le Corbusier* (s. 123-125), 3.3. *Suplement* (s. 125-128).

4. Domy własne architektów modernistów (s. 131-254), 4.1. *Walter Gropius: Gropius House* (s. 134-138), 4.2. *Marcel Breuer: Breuer House Lincoln* (s. 139-143), 4.3. *Carl Fieger: Haus Fieger* (s. 144-146), 4.4. *Bruno Taut: Haus Taut Berlin-Dahlewitz* (s. 147-151), 4.5. *Arne Jacobsen: Højby* (s. 152-155), 4.6. *Jan Bogusławski: Dom letniskowy* (s. 156-159), 4.7. *Alvar i Aino Aalto: Riihitie 20* (s. 160-164), 4.8. *Piero Bottoni: Villa Nella Pineta* (s. 165-168), 4.9. *Clemens Holzmeister: The Berghaus on the Hahnenkamm* (s. 169-172), 4.10. *Erik Gunnar Asplund: Sommarhuset Stennäs* (s. 173-176), 4.11. *Kunio Maekawa: Maekawa House* (s. 177-180), 4.12. *Antonin Raymond: Karuizawa Summer House* (s. 181-185), 4.13. *Frank Lloyd Wright: Taliesin East I* (s. 186-192), 4.14. *Rudolf Schindler: Kings Road House* (s. 193-199), 4.15. *Richard Neutra: VDL Research House* (s. 200-205), 4.16. *Patrick Gwynne: The Homewood* (s. 206-211), 4.17. *Gregori Warchavchik: Casa da Rua Santa Cruz* (s. 212-216), 4.18. *Barbara i Stanisław Brukalscy: Willa Brukalskich* (s. 217-221), 4.19. *Gerrit Rietveld, Truus Schröder: Rietveld Schröder House* (s. 222-224), 4.20. *Konstantin Melnikov: Krivoarbatsky 10* (s. 225-230), 4.21. *Bohdan Lachert, Stanisław Hempel, Józef Szanajca: Willa Lachertów* (s. 231-234), 4.22. *Eileen Gray, Jean Badovici: E-1027* (s. 235-239), 4.23. *A. Lawrence Kocher, Albert Frey: Kocher Canvas Weekend House* (s. 240-243), 4.24. *Luigi Figini: Casa Figini* (s. 244-247), 4.25. *Le Corbusier: Immeuble Porte Molitor* (s. 248-254).

5. Analizy graficzne wybranych przykładów (s. 257-291). 5.1. *Wstęp do analiz graficznych* (s. 257-259), 5.2. *Sposób prowadzenia badań* (s. 259-261), 5.3. *Diagram jako metoda badawcza* (s. 261), 5.3.1. *Walter Gropius* (s. 262-264), 5.3.2. *Alvar Aalto* (s. 264-265), 5.3.3. *Frank Lloyd Wright* (s. 266-268), 5.3.4. *Gerrit Rietveld, Truus Schröder* (s. 269-270), 5.3.5. *Le Corbusier* (s. 271-273), 5.4. *Spektrum* (s. 274-286), 5.5. *Wnioski* (s. 287-288), 5.6. *Podsumowanie analiz* (s. 288-290), 5.7. *Czas jako miara architektury* (s. 290-291).

6. Podsumowanie (s. 292-299). 6.1. *Kierunki dalszych badań* (s. 292), 6.2. *Możliwości wdrożeniowe* (s. 292-293), 6.3. *Architektura domu w obliczu wyzwań XXI wieku* (s. 293-295), 6.4. *Szansa dla architektury – 100 lat temu i dziś* (s. 295-297), 6.5. *Opus con amore* (s. 298-299).

Streszczenie rozprawy (s. 300-305), Bibliografia (s. 306-318), Źródła internetowe (s. 318), Multimedia (s. 318), Spis ilustracji (319-332), Załączniki (s. 333-344).

Całość zapisano zwięzłym tekstem na 344 numerowanych stronach formatu A4. Tekst uzupełniony jest wieloma ilustracjami. Są one czasem ponumerowane, a czasem nie. Na końcu znajduje się spis literatury. Opracowanie przypomina „prawdziwą” książkę wydaną starannie i z dbałością o kształt rzeczy, przyjemną nie tylko w czytaniu, ale i także oglądaniu.

Recenzent zapoznał się z pracą z przyjemnością, także z racji ciekawości jak z punktu widzenia młodego autora można pokazać dążenie architektów do budowania domów własnych.

2. Wybrane uwagi

2.1. Przedmiotem rozważań Pani Anna Jaruga-Rozdolska są domy własne architektów.

Oczywiście są to domy specyficznej „grupy” architektów – modernistów. Początek XX wieku był czasem poszukiwania nowych rozwiązań w projektowaniu. Potrzeby polepszenia sytuacji mieszkaniowej spletały się z kolejną rewolucją przemysłową i pojawieniem się nowych możliwości technicznych. Teoretyczna i utopijna myśl stykała się z realnym światem. Praca zajmuje się domami architektów, tymi nadającymi się dla potwierdzenia tezy.

Merytoryczna część opracowania rozpoczyna się od opisu eksperymentu i idei w architekturze. Autorka dąży do rozpoznania metod projektowych pięciu modernistycznych twórców. Tu kolory inspirowane teorią barw Kandyńskiego zostały przypisane do działań poszczególnych architektów. Mamy więc: barwę żółtą powiązania z eksperymentem i działalnością Waltera Gropiusa, niebieską z ideą reprezentowaną przez Le Corbusiera.

W kolejnej części pracy pojawia się katalog domów własnych modernistycznych. Jest to skatalogowany i poukładany w ramach jednakowego schematu opis tytułowych budynków. Dzieła są przedstawione według identycznego przyjętego przez autora schematu, ułatwiającego opis i próbę klasyfikacji. Część jest bardzo interesująca a zdjęcia towarzyszące opisom wysokiej jakości.

W kolejnej części poprzednio zgromadzone informacje o projektach zostają przez Doktorantkę poddane wnikliwej analizie. Mamy tu więc analizy graficzne, ewaluację wyników badań oraz podjęcie próby dokonania wniosków. Plany zostają zamienione na diagramy nadające się do analizy porównawczej. Autorka stara się poszukiwać powtarzalnego wzoru.

Doktorantka przeprowadza badania dwudziestu pięciu domów własnych architektów. Pani mgr Anna Jaruga-Rozdolska przedstawiła zbiory wiadomości zebranych, przeanalizowanych i ułożonych w całość. Sama przedstawi się jako młody naukowiec, jednak praca pokazuje znajomość tematu i dobre przygotowanie merytoryczne. Ogrom wysiłku (trzy tomy) włożonego w poszukiwania jest widoczny i zasługuje na pochwałę. Zebrane przykłady i sposób ich opisu, pokazuje, że nie jest to prosty katalog, lecz prawdziwe dzieło naukowe. Recenzent zapoznał się z nim z przyjemnością, myśląc przy tym, do której kategorii można wpisać jego dom własny.

2.2. Praca napisana jest czytelnym językiem, według jasnego schematu możliwego do prześledzenia w tytułach rozdziałów. Prowadzi nas od wstępu, przez rozważania między eksperymentem a ideą, przez tom II i domy własne architektów modernistów, przez tom III, i analizy graficzne wybranych przykładów aż do podsumowania, poszukiwań kierunków dalszych badań oraz możliwości wdrożeniowych uzyskanych wyników badań.

2.3. Merytoryczny początek opracowania stanowi rozdział *Wstęp*. Pojawia się tu opis problematyki pracy. Doktorantka przedstawia uzasadnienie wyboru tematu, obszar i stań badań, metodę i technikę badawczą, strukturę pracy oraz tezy. Która brzmi: *Analizując złożone zagadnienie, jakim jest projekt domu własnego architekta w kontekście nowej epoki – u progu nowego stulecia, dostrzec można rysującą się tendencję rozwiązania problemu w sposób ideowy lub eksperymentalny. Wybrana, wiodąca ścieżka działań znajduje odzwierciedlenie w geometrycznych cechach budynków, które są możliwe do oceny zgodnie z przyjętą metodą.*

Druga część to *Między eksperymentem a ideą*. Tu przedstawione są główne założenia pracy. Jak podkreśla Doktorantka to właśnie eksperyment i idea stają się najważniejszymi elementami i siłą napędzającą nowych myśli twórców. Stało się to szczególnie ważne w momencie tworzenia się myśli modernistycznej. Rewolucja, tym razem bezkrwawa dotknęła każdej dziedziny życia ludzkiego. Zmiana podejścia do projektowania z „artystycznego” na techniczne i inżynierskie było wynikiem nowych możliwości produkcji przemysłowej i taniej powtarzalności. Jednak wynikało ono także ze zmiany podejścia projektantów do użytkowników. Mieszkaństwo stało się niemodne po tej rewolucji. Nowy odbiorca żądał szybkości i braku ornamentów. W stylach architektury historycznej następowało znudzenie istniejącymi regułami i powolna ich zamiana. W modernizmie jak to pisze Doktorantka, *po raz pierwszy element innowacji stał się tak istotną cechą architektury*. Triada witruwiańska, kiedyś wyznacznik doskonałej architektury musiał zmienić się a śmierć piękna i wielofunkcyjność, i zmienność stały się przyczynkiem do nowego odbioru architektury.

Tu także opisane są eksperymenty twórców z formą i nową funkcją architektury. Jak pisze Autorka *to testowanie nowych metod celem ustalenia lepszych niż tych dotychczas powszechnie stosowane, sprawdzania rozwiązań celem poprawy i uaktualnienia przyjętych normatywów*. Jednak trzeba pamiętać, że eksperymenty nauk przyrodniczych nie zawsze potwierdzają przyjętą tezę i tak też może stać się w sztukach pięknych, czyli architekturze. Doktorantka podkreśla różnorodność decyzji o przeprowadzeniu eksperymentu, *zarówno racjonalne, jak i oparte na intuicji i emocjach*. Mamy tu opisane eksperymenty Haus am Horn projektu Geорга Muche oraz Ville Mairea projektu Alvara Aalto.

Kolejny podrozdział nosi tytuł *Idea*. Tu Autorka przedstawia różne określenia dotyczące definicji idei. Nie wiemy, które najlepiej pasują do teorii architektury. Mamy tu więc myśl: Platona, Arystotelesa aż do Kanta i Nietzschego. Jak pisze Doktorantka: *architektura tworzona na podstawie idei założonej a priori to dążenie do osiągnięcia stanu bliskiego idealnemu za pomocą dostępnych środków. Forma i funkcja podąża tym samym za wizją. Idea nie jest więc tym samym, co cel – ten wyznacza ramy eksperymentu, jest osiąganym metodą prób, z których wyciągnięte wnioski służą znalezieniu najbardziej właściwego rozwiązania; założenia podlegają weryfikacji – jest nią implementacja*. Ida musi być wyrażona w formie manifestu stanowiącego jej wyraz. Mamy więc wyraz idei Le Corbusiera magazyn L'Esprit Nouveau czy projekt Villi Savoye, De Stijl i De Nieuwe Beelding oraz dom Schröderhuis projektu Rietvela.

Między eksperymentem a ideą pokazuje różnorodność postaw architektów epoki modernizmu – przedkładających eksperyment lub ideę nad klasyczne kanony projektowania oraz sugerujące brak rozwiązań czerpiących jednocześnie z obu metod. Jak pisze Doktorantka: *twierdzenie to nie jest zgodne z intencją; co więcej, kierunek możliwy do sklasyfikowania, wedle przyjętej konwencji, w niemal idealnym środku – między skrajnymi wartościami, rozpoznany został w postawie jednego z protoplastów ruchu – architekta Franka Lloyd Wrighta*. Kolejny podrozdział stanowi analizę twórczość Franka Lloyd Wrighta na tle przywołanych wcześniej sylwetek architektów i dzieł architektonicznych. Pokreślono w nim rysowanie się kontrastu między postawami skrajnymi a uosabianą przez Wrighta równowagą między tytułowym eksperymentem a ideą. Dochodzimy tu do *Robie House* i badań nad tym

prekursorskim budynkiem.

Kolejna część to *Eksperyment i idea w kontekście etyki zawodu architekta*. Jak podkreśla Doktorantka *ostatecznym testem dla słuszności idei lub wynikiem eksperymentu jest moment, gdy budynek zostaje zamieszkały*.

Trzeci podrozdział to *Spektrum*. Z ważnym dla pracy rozdziałem *Teoria barw Wasyla Kandyńskiego*. Schematy wyjaśniają adaptację teorii Kandyńskiego celem polaryzacji przodujących postaw charakteryzujących wybrane przypadki. Anny Jaruga-Rozdolskia stara się stworzyć zapis kolorystyczny mogący pomóc w interpretacji architektury. Myśl Kandinskiego pomaga jej znaleźć odpowiednie miejsce dla poszczególnych architektów. Kolor żółty jako odpowiednik funkcji i przypisany do niego Walter Gropius a niebieski do Le Corbusierowi. W środku skali umieszczony został Frank Lloyd Wright. Gerrita Rietvelda określono między kolorami: niebieskim i zielonym a Alvara Aalto – po przeciwnej stronie skali, między żółcią a zielenią. Taki schemat będzie pomocny Doktorantce przy badaniach i przypisywaniu kolorów do poszczególnych opisywanych budynków.

Część 4. *Domy własne architektów modernistów* to Tom II rozprawy. Mamy tu więc domy architektów: Waltera Gropiusa, Marcela Breuera, Carla Fiegera, Bruno Tauta, Arne Jacobsena, Jana Bogusławskiego, Alvara i Aino Aaltow, Piero Bottoni, Clemensa Holzmeistera, Erika Gunnara Asplunda, Kunio Maekawy, Antonina Raymonda, Franka Lloyd Wrighta, Rudolfa Schindlera, Richarda Neutry, Patricka Gwynne, Gregorija Warchavchika, Barbary i Stanisława Brukalskich, Gerrita Rietvelda, Konstantina Melnikova, Bohdana Lacherta, Eileen Gray, A. Lawrenca Kochera, Luigiiego Figini. Wyjątkiem jak zwykle jest Le Corbusier, który zaprojektował dla siebie mieszkanie w kamienicy, ale chyba ze względu na swoje nazwisko i oczywiście wkład w architekturę się tu znalazł.

Część 5. *Analizy graficzne wybranych przykładów* to Tom III. Tu Autorka zgodnie z wcześniejszymi założeniami dokonuje badań – analiz graficznych i zamiany projektów na dające się przeanalizować diagramy. Ma to na celu porównania i odnajdywanie istniejących podobieństw wśród budynków. Analiza przypadków została wyrażona w trzytomowej strukturze pracy. TOM I to *rozpoznanie tła badanych przypadków – epoki modernizmu oraz wyróżnienia wiodących tendencji; wypracowanie skali porównawczej, systemu stanowiącego podstawę systematyzacji układu – spektrum*. TOM II to *zebranie i uporządkowanie danych wyjściowych w postaci rysunków planów oraz archiwalnych zdjęć i przedstawienie ich w ujednoliconej formie, ułatwiającej przeprowadzenie wstępnej analizy porównawczej; sensoryczne doświadczenie danych – wywołane czynnością odręcznego przerysowania rysunków planów*. Natomiast TOM III przedstawia wyniki badań i znajduje się tu *synteza i analiza danych w skali pojedynczego przykładu, przedstawienie układu budynku w formie diagramu celem odkrycia powtarzalnych tendencji i występowania typów; analiza porównawcza wybranych przypadków oraz ich systematyzacja na podstawie opracowaną metodę stanowiąca podstawę formułowania wniosków i dowiedzenia słuszności tezy*.

Koniec pracy stanowi Część 6. *Podsumowanie*. Tu Doktorant podsumowuje całość przeprowadzonych badań i pokazuje możliwe kierunki dalszych badań oraz możliwości wdrożeniowe pracy.

Zakończenie i 7. część pracy stanowią streszczenia po polsku, angielsku i niemiecku, *Bibliografia, Źródła internetowe, Multimedia oraz Załączniki*.

Dysertacja w opinii recenzenta jest na tyle interesująca i nowatorska, że może wnieść nowe spojrzenie na temat przestrzeni architektonicznej, jaką jest dom jednorodzinny.

3. Oceny

3.1. Założenia pracy

Problematykę pracy należy ocenić jako stosowną do rozprawy doktorskiej. Opracowanie jest w bardzo obszerne, Autorka chciała zawrzeć w nim chyba całą swoją ogromną wiedzę. Książkę staje się ważna w momencie, w którym jak co jakiś czas narasta dyskusja, o potrzebie zmiany sposobu myślenia o budowie domów. W naszym kraju, jak i na świecie w powtarzającym się i narastającym kryzysie energetycznym wzrasta dyskusja na temat przyszłego kształtu i ekonomii budownictwa. Praca może wpisywać się w ten trend z pominięciem oczywiście ekonomii, o której architekci przeważnie mówią z obrzydzeniem, odwrotnie niż inwestorzy. Założenia pracy skonstruowano prawidłowo. Pole badawcze zakreślone wokół ważnego dla Doktorantki obszaru zainteresowania, jakim są domy lub może wille architektów modernistycznych. Autorka podkreśla pewien problem, w którym architekt jest zarówno autorem jak inwestorem i jest zmuszony do zaangażowania własnych pieniędzy. No może poza Walterem Gropiusem, który dostał zarówno pieniądze na budowę, jak i działkę. Jednak takie osobiste zaangażowanie zmusza architektów do innej niż zwykle kreatywności i spełnienia tylko własnych oczekiwań. Założenia problemu naukowego pokazują bez kluczenia sposób myślenia Doktorantki. Pod względem metodycznym opracowanie należy przyjąć bez wątpliwości. Biorąc pod uwagę specyfikę prac naukowych z dziedziny architektury, która nie wykształciła oczywistego warsztatu metodologicznego, umożliwiającego ścisłą weryfikację twierdzeń – należy stwierdzić dużą wartość naukową pracy doktorskiej. Doktorantka podkreśla, że *w trakcie prac nad rozprawą wykorzystano kilka metod i technik badawczych, stosowanych powszechnie w trakcie prowadzenia badań, których przedmiotem jest architektura. Prace rozpoczęto od studium interpretatywno-historycznego. W pracy przyjęta metoda łączy dwie, stosowane zwyczajowo oddzielnie, termin ten wymaga wyjaśnienia. To badania związane z obserwacją zjawisk społeczno-kulturowych w kontekście kształtującego się paradygmatu modernistycznej architektury mieszkaniowej, mające na celu wyjaśnienie tych zjawisk w formie narracyjnej i w sposób całościowy. Drugi człon sygnalizuje, że zjawiska te są stanem przeszłym, względnym dla badacza.*

Tezę, można uznać za nadające się do udowodnienia a w części 5.5. *Wnioski z przeprowadzonych analiz* oraz w całej pracy uznać za udowodnioną. Większość z opisanych przez Doktorantkę domów zostaje przedstawiona przy pomocy autorskiej metody stanowiącej podstawę do uporządkowania studium ich przypadków przez polaryzację motywacji ich autorów między oddziaływanie determinant, jakimi są tu eksperyment i idea. Pani Jaruga-Rozdolska stara się stworzyć metodę badań nad sztuką. Jak sama pisze, nawiązując do Wasyla Kandyńskiego, *przeprowadza analizy poszczególnych elementów – w oderwaniu od realnego tła materialnej formy płaszczyzny oraz wzajemnego oddziaływania zjawisk – ukazując działanie podstawowych wartości tej płaszczyzny.*

Dla recenzenta najciekawszym elementem pracy jest część – *Domy własne architektów modernistów*. Nie jest to zwykły katalog z projektami, ale prawdziwa

samodzielna praca naukowa, nosząca nawet oznaczenie Tom II. Mamy tu opisane i przeanalizowane dwadzieścia cztery domu własne architektów. Zaprojektowane przez nich samych lub dla nich w zespołach autorskich. Jak to zwykle bywa, Le Corbusier musi wybijać się z grona przyjaciół i mieszkać w kamienicy, ale oczywiście takiej niemieszcząskiej. Recenzent nie jest zwolennikiem opisywania architektury przy pomocy diagramów i wykresów. Tu jednak takie badania są bardzo interesujące i pełnoprawne. Nawet takiemu sceptykowi jak recenzent wydaje się, że zrozumiał sens takich badań, ale nie wie do końca czy sam potrafiłby wskazać odpowiedni kolor do odpowiedniego domu bez podpowiedzi Doktorantki. Należy jednak cieszyć się, że młody naukowiec podejmuje współcześnie tematy willi i domów, które stają się coraz mniej popularne w pracach doktorskich. Na koniec można zadać pytanie, czy metodą przyjętą w pracy można badać domy dekonstruktywistyczne. Interesujące mogłoby być poddanie takiej analizie domu własnego Günthera Domeniga zwanego Steinhaus. Tu architekt odkrywał w swoim czasie (dla młodego badacza, mogą to być już odległe czasy), nowe tereny dla ekspresjonizmu posługując się dramatyzmem zdekomponowanej formy. Dom przywołuje obrazy rozbitych bunkrów atlantyckich – może kojarzyć się z żelbetową ruiną lub... ruiną kosmicznych statków z filmów science-fikcyjne. Jednak i ten budynek składa się przecież ze standardowych pomieszczeń i ma standardową funkcję więc może i on nadaje się do podobnych badań jak domy architektów modernistów. Można także spróbować przeanalizować inny kiedyś awangardowy budynek – dom Franka Gehryego w Santa Monica. Jednak to tylko zartobliwa sugestia.

3.2. Ustosunkowanie się do piśmiennictwa naukowego

Wiedzę naukową autora ilustrują przypisy i liczne cytaty (w sumie 606, słownie sześćset sześć). Doktorantka porusza się w tej materii swobodnie. Informacje tam zawarte pozwalają na dokładne prześledzenie Jej myśli od strony znajomości literatury naukowej. Potwierdza to *Bibliografia*, zawierająca dwieście osiemdziesiąt dziewięć pozycji oraz *Źródła internetowe*, zawierające trzynaście pozycji. Wiedzę tę należy ocenić bardzo wysoko.

3.3. Opracowanie materiału naukowego i konstrukcji wyводу

Potwierdza to sposób opracowania materiału naukowego zawartego w literaturze i dobranych przykładach, przeprowadzone ze znanstwem i pozwalające na jasną konstrukcję wyводу. W wyznaczonej przez siebie przestrzeni Doktorantka porusza się sprawnie. Widać obeznanie z prezentowanymi zagadnieniami poznaczonymi nie tylko w czasie badań, ale będących rezultatami przeprowadzonych własnych analiz architektonicznych dokumentacji fotograficznej. Należy podkreślić, że temat domów jednorodzonych jest zawsze aktualny i atrakcyjny dla architektów wszystkich epok. Interesujące jest spojrzenie na wille, które projektowali dla siebie, nawołując przy tym o lepsze parametry mieszkań dla ludu w ich nowoczesnych blokach.

3.4. Ocena logiczna i językowa

Przeprowadzenie wyводу w zakresie przyjętych, autorskich ram nie nasuwa wątpliwości. Należy też podkreślić, że prace naukowe w zakresie architektury oparte

są w znacznej mierze na odbiorze subiektywnym, czego przeważnie nie da się uniknąć. W rozdziale 1.4 *Metoda i technika badawcza* Doktorantka przedstawia nam przyjęte przez siebie sposoby analizy domów. Praca napisana jest językiem rzeczowym, a tekst stara się być obiektywną relacją usuwającą osobę autora w cień faktów i rzeczy. Autorka umiejętnie przeplata opisy domów i zdobytej podczas badań wiedzy. Interesujące bardzo są części wplatające myśli filozoficzną do teorii architektury.

3.5. Ocena materiału ilustracyjnego

Materiał ilustracyjny jest ważnym dopełnieniem pracy. Ilustracje dobrano stosownie do koncepcji merytorycznej i graficznej opracowania a całość pracy (tekst i ilustracje) stają się czasem równie ważne. Bardzo dobrym pomysłem było pokazywanie domów na archiwalnych zdjęciach, co oddawało pełen realizm architektury i przedstawiało je w pierwotnym kształcie.

3.6. Oryginalność pracy i ocena wniosków.

Praca jest oryginalna; w opracowaniu tak postawionego, tak usystematyzowanego szerokiego zagadnienia – trudno znaleźć poprzedników. W konstrukcji podsumowania (6. *Podsumowanie*) widać celowość zamysłu i rezultat dociekań. Autorka stara się tu podsumować swoją hipotezę i pokazać możliwości wdrożeniowe swoich badań.

3.7. Ocena rozmiarów wysiłku naukowego

Przedstawiona praca jest wartościową pozycją świadczącą o obszerności dokonanych studiów (mamy tu 342 strony w trzech tomach), wnikliwych przemyśleniach i dużym rozmiarze wysiłku naukowego Doktorantki.

3.8. Ocena wartości społecznej pracy

Temat opracowania – *Między eksperymentem a ideą: domy własne architektów modernistów*, to opracowanie mogące stać się bliskim architektom podczas ich pracy nad budynkami domów jednorodzinnych. Może być pomocne w dążeniu do tworzenia piękniejszych budynków oraz budowy lepszej przestrzeni miejskiej. Teoria i historia architektury została przedstawiona w pracy i powiązana z historią malarstwa i filozofią. Rozprawa doktorska jest wyrazem zainteresowania Autorki sposobem pracy nad domami własnymi. Może taki inwestor jest bardziej wymagający, może jednak ma mniej pieniędzy. Postulatu modernistów, ich nowe idee i eksperymenty przyczyniły się do powstania nowej architektury z początku XIX i XX wieku, ale także tej całkiem współczesnej jak otacza nas dziś. Trzeba pamiętać, że praca doktorska jest doświadczeniem intelektualnym opartym na potwierdzeniu zdobytej wiedzy i próbie jasnego jej zapisaniu. Pani Anna Jaruga-Rozdolska potwierdziła swoją wiedzę i pokazała to w bardzo interesującej książce. Wartość rozprawy należy ocenić bardzo pozytywnie.

3.9. Uwagi recenzenta

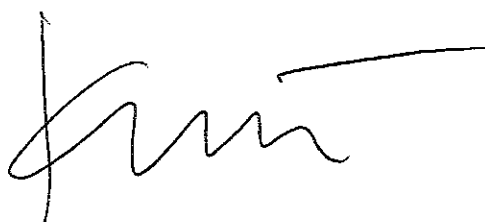
Recenzent nie wnosi uwag do pracy.

4. Wniosek końcowy

Rozprawa doktorska **mgr inż. arch. Anny Jarugi-Rozdolskiej** *pt. Między eksperymentem a ideą: domy własne architektów modernistów*, opracowana na Wydziale Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska Politechniki Łódzkiej, pod kierunkiem promotora dr hab. nt. Artura Zaguły, prof. PŁ, spełnia wymagania stawiane w ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Recenzent ocenia pracę jednoznacznie pozytywnie i stawia wniosek o przeprowadzenie dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Również piszący te słowa ze względu na temat pracy i jej multidyscyplinarny charakter, dotyczący poszukiwań teorii architektury i malarstwa, połączonych z myślą filozoficzną, wnosi o wyróżnienia rozprawy doktorskiej Pani architekt Anny Jarugi-Rozdolskiej.

Tomasz Kozłowski

18.10.2023